

Kvinnans hårda lott under kriget

När männen var ute vid fronten fick kvinnorna dra det tyngsta lasset på hemmafronten.

Landsbygdskvinnorna kämpade hårt med skötseln av hemmet, barnen, djuren i ladugården samt med arbetet ute på åker och äng som de skulle sköta med hjälp av de äldsta barnen eller med lejd arbetskraft.

Det var inte lätt för någon av dem, oberoende av om de hade ett litet eller medelstort hemman eller om de bodde i en liten backstuga med endast en ko och ett potatisland att ty sig till. Barnskaran var oftast stor - i många hem fanns 10-15 syskon och det gällde att skaffa mat och få jordbruket skött. Men kvinnorna var av segt virke och löste oftast problemen, om än med stor möda.

En som uppmärksammat krigsänkornas svåra situation är Elsa Westerholm i Korsholm som 2001 utgav boken I sorgens och saknadens tid. Det är på tiden att också krigsänkornas livsöde dokumenteras, innan det är för sent.

De hade minskat i antal från 30 000 till 4 000. Inte minst ar-

betarkvinnorna i städerna hade det lika svårt som landsbygdens kvinnor. På landsbygden fanns det alltid någon form av mat att ta till, men i städerna måste den skaffas, kanske via svartabörsen eller släktingar på landet.

Kvinnornas självförtroende stärktes och de klarade av också männens arbete. Deras ställning i samhället förbättrades likaså. Den största insatsen utfördes på hemmafrontens åkrar, från den mest avlägsna lilla ödmarksstuga till den största av herrgårdar. I dessa krävande tider skänkte Finlands kvinnor dubbla dagsverken åt sitt fosterland, skrev doktor Katri Laine sommaren 1943.

Evakuering och "folksorg"

Barnens situation var också svår i krigstiden. Antalet barn som föddes under och efter krigsåren steg från 78 000 år 1939 till 95 000 år 1945 och 106 000 följande år. Redan under vinterkriget evakuerades över 10 000 barn till Sverige och under fortsättningskriget hela 70 000. Att byta hem och

miljö en och ofta två gånger var inte lätt för någon.

Evakueringen från Karelen som genomfördes i två omgångar var likaså en stor folkförflyttning. Sammanlagt evakuerades mer än 100 000 människor, varav Sverige tog emot 56 000.

Problemen för den förflyttade befolkningen var stora, och att komma till rätta på en ny, kanske svensk ort, var inte lätt.

Folkförsörjningen, "folksorgen" kallad, var ett gissel under och efter kriget. Folkförsörjningsministeriet grundades den 20 september 1939 och lades ner först 1950, men ransoneringen av konsumtionsvarorna var i kraft till slutet av 1953.

Först kom kaffe och socker på kort när vinterkriget bröt ut, men sedan blev så gott som alla livsmedel ransonerade. Livsmedelskorten indelades i A-, B-, C-, D- och E-kort, beroende på hur tungt arbete man hade. I de första kaffesurrogaten var kaffe procenten 25, men under fortsättningskriget hade den sjunkit till 15, och sedan var det 85 procent säd, 15 procent sockerbeta och cikoria som gällde.

Ett kvarts kilo kaffe per månad räckte ju inte till för att stilla kaffetörsten för finländarna.

Under kriget tillverkades också egen sirap, tvål, lut och eget linne. Aska kokades till asklut i stora grytor. Vi var före vår tid med att återanvända saker och ting och samlade in allt från metallskrot till kottar och tomflaskor. Under mottot

Lumpor är lamm återanvändes gamla kläder och textilier.

Allmän arbetsplikt infördes i landet redan hösten 1939, och från år 1942 kom den att beröra allt arbete som var nödvändigt för att hålla näringslivet igång, särskilt lantbruket, men också industrin.

Börje Sidbäck

Hembyggen nr 2 2007